

Anna Colin Lebedev

”Ukrainarna har mycket att kritisera Navalnyj för”

Ur *Le Monde*, 20 februari 2024

Skillnaden i hur ryssar och ukrainare ser på oppositionsmannen Alexej Navalnyjs död illustrerar komplexiteten i relationerna mellan dem som ändå står öga mot öga med samma fiende, Vladimir Putin. Det skriver Anna Colin Lebedev, docent i statsvetenskap och kännare av de post-sovjetiska samhällena, i ett debattinlägg i *Le Monde*.

Två skilda världar på mina sociala medier denna 16 februari. Å ena sidan mina ryska kontakter, förstummade, sorgsna, förkrossade inför nyheten om att oppositionsmannen Alexej Navalnyj avlidit i den straffkoloni där han avtjänade ett straff utdömt av den repressiva apparaten i Ryssland. Porträtt av Navalnyj, foton tagna på de spontana minnesplatser där ryssar just samlats. Å andra sidan mina ukrainska kontakter, förkrossade av oro och trötthet, kokande av vrede, som delar nyheter från fronten, hyllar de civila och de soldater som dödat i ryska angrepp, samlar in pengar för inköp av drönare och militär utrustning. Av Alexej Navalnyj finns inte minsta spår i de meddelandena förutom, någon enstaka gång, en ironisk kommentar med den svarta och grymma humor som hjälper ukrainarna att hålla ut i kriget om att han dött.¹

Denna djupt berörande skillnad har inget slumpmässigt över sig. Den gör det möjligt att mäta komplexiteten i relationerna mellan ukrainare och de ryssar som är motståndare till kriget och som ju står öga mot öga med samma fiende, Kreml. Navalnyjs person illustrerar den djupa ömsesidiga oförståelsen med rötter som sträcker sig längre tillbaka än 2022.

För ryssarna representerar Alexej Navalnyj det obestridda modet, uthålligheten i hans motstånd mot Putins regim, förmågan att ingjuta tro på en bättre framtid. Även om Navalnyjs person och hans politiska ställningstaganden inte alltid mötts av enhällig uppslutning i de kretsar som är motståndare till Putin har han sedan återkomsten till Ryssland 2021 förvärvat en symbolisk position som suddat ut tvivel och motsättningar. Från sitt fängelse blev han ledaren för den ryska oppositionen.

Ukrainarna däremot har en hel del att kritisera Navalnyj för. I första hand hans oklara syn på Rysslands annektering av Krim 2014. Även om han, på radiostationen Moskvas Eko, medgav att det handlade om en flagrant kränkning av internationella normer uppmanade han också ukrainarna att inte hysa några illusioner. ”Krim kommer att förbli en del av Ryssland och kommer inom överskådlig framtid aldrig att tillhör Ukraina.” I ukrainarnas ögon var detta lika med att de facto ställa sig bakom annekteringen.²

Djupgående tvist

Även om Navalnyj senare försökt nyansera sin inställning och talat om att halvöns framtid skulle avgöras i en folkomröstning var detta alls inget som tillfredsställde ukrainarna. De ansåg fortfarande att det skulle innebära ett Krim befolkat av ryska medborgare och där man suddade ut den våldsamma karaktären hos den regering ryssarna tillsatt. Det var först 2022, när han redan satt bakom galler, som den ryske oppositionsmannen radikalt förändrade sin hållning genom att fördöma den väpnade aggression Ryssland ägnade sig åt och fastslå sin uppslutning bakom Ukrainas territoriella integritet i enlighet med de gränser som gällt 1991, som då inkluderade Krim och de självutnämnda folkrepublikerna i Donbas.

---

¹ Se även [Ukrainare anklagar ryska oppositionella för kolonialistiska värderingar](#)

² Se: [Annekteringen av Krim och upproret i östra Ukraina 2014](#) (augusti 2023)

Men bakom den sortens offentliga uttalanden ser ukrainarna en mer djupgående konflikt. 2014 var befolkningen i Ryssland euforisk: 88 procent var för annekteringen av Krim. Ett stöd som aldrig skulle hamna lägre än 86 procent de närmaste åren. Även i regimkritiska kretsar fortsatte en majoritet att stödja annekteringen av Krim och genom att ingå i denna majoritet bidrog Navalnyj till att legitimera aggressionen i oppositionella kretsar. Men det personliga ansvaret hos oppositionsmannen nummer ett var i ukrainska ögon något mer allvarligt än så. Navalnyjs förflutna i nationalistiska rörelser är välkänt och ledde till att han 2007 uteslöts ur det pro-demokratiska partiet *Jabloko*.

Mellan 2007 och 2011 deltog han i de ”ryska marschern” – som han någon gång var med om att organisera –, den årliga demonstration som olika nationalistiska och ultranationalistiska rörelser i Ryssland anordnade. På nätet finns spår av hans verbala våldsamt mot migranter i allmänhet och personer från Kaukasus i synnerhet.

Man kritiserar också oppositionsmannen för nedlåtande ordalag om Ukraina. I en video från 2019 beskrev han således, samtidigt som han medgav att Volodymyr Zelenskyj valts på demokratisk väg, ett land i förfall, styrt av eliter som var ”ett band så korrupta skurkar att våra egna blir generade”. Svårt att säga vad som i sådana uttalanden härrör ur en djup övertygelse, om han låtit tungan slinta eller en strategisk anpassning till uppfattningar vanliga bland ryssarna.

Storrysk nationalism

I grund och botten är det likgiltigt: sådana inslag gör Navalnyj i en del ukrainares ögon bara till ett annat anlete av samma politiska monster, en annan variant av en rysk imperialism med djupa rötter. Genom sitt stöd till annekteringen av Krim men också genom sin nedlåtande syn på det icke ryska framstår Navalnyj för en del ukrainare som medansvarig till den ryska aggressionen mot Ukraina. Även om han givetvis inte är den som iscensatt invasionen har han, och andra personligheter att räkna med i Ryssland, hållits som ansvariga för att ha gett legitimitet åt idén om aggression och den ideologi den vilar på.

Vid sidan av Navalnyjs person är kritiken också riktad mot dem som man i Ukraina – och citattecknen är viktiga här – betecknar som ”goda ryssar”, de som tar avstånd från kriget men delar regimens imperialistiska idé, som är motståndare till Kreml men föredrar exilen i stället för att göra uppror, som vill se ett slut på kriget men inte vill göra något för det och låter ukrainarna slåss mot den ryska regimen och dö i deras ställe.

Med dessa ”goda ryssar” är ingen diskussion möjlig. Möjligheterna till en dialog mellan de båda samhällena förutsätter enligt ukrainarna två saker: å ena sidan att erkänna och upphöra med det ryska samhällets imperialistiska hållning gentemot grannarna, å den andra att ta strid mot Putin-regimen.

För en sådan dialog skulle krävas att den ryska oppositionen tar avstånd från en del av arvet efter Navalnyj – den storryska nationalismen – och i stället tar till sig den andra aspekten av detta arv, dvs modet, vreden och uppfinningsrikedomen hos dem man som utmanade Kreml.

Översättning: Björn Erik Rosin

Tips

TV-dokumentär från 2022: [Aleksej Navalnyj - de sista dagarna i frihet](#) (SVT)

François Bougon: [”Nu finns ingen oberoende opposition i Ryssland”](#) (Ryssland efter Navalnyjs död, februari 2024)

Ann-Dorit Boy: [Ukrainare anklagar ryska oppositionella för kolonialistiska värderingar](#) (februari 2023)

Z M Kowalewski: [Erövringen av Ukraina och den ryska imperialismens historia](#) (juni 2022)

Michael Pröbsting: [Rysk imperialism och dess monopol](#) (januari 2023)

Ilja Matvejev: [Kriget i Ukraina och det ryska kapitalet: Från militärekonomisk till helt militär imperialism](#) (juni 2023)